

POINTTI

Selkeästi
tutkimuksesta
1/2025

KANSALLINEN IMPLEMENTOINTI 2023-2025
Ki

Pointti tiivistää moninäkökulmaista tutkimustietoa ammattilaisten ja päätöksentekijöiden työn tueksi.

Hyvinvointialueen menetelmävalikoimaa arvioitiin uudella työkalulla

Noora Seilo, Nina Mellenius ja Outi Linnaranta

Itla on kehittänyt psykososiaalisten menetelmien arvioinnin tueksi uuden Kuusio-työkalun, jota pilotoitiin lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Kanta-Hämeen hyvinvointialue Oma Hämeessä alkuvuonna 2024. Kuusiolla arvioitiin interventioiden

tarvetta, käytettävyyttä, sopivuutta sekä käyttöönoton valmiuksia ja tukea hyvinvointialueella. Lisäksi menetelmien vaikuttavuutta arvioitiin lyhyillä systemaattisilla katsauksilla.

Pilotissa havaittiin, että Kuusio systematisoi menetelmien arviointia ja tuotti monipuolisen näkymän Oma Hämeessä käytössä oleviin interventioihin.

Tämä auttaa hyvinvointialuetta valitsemaan palveluvalikoimaan menetelmiä, jotka ovat vaikuttavia, käytettäviä ja omaan organisaatioon sopivia. Oma Hämeelle arviointipilotti toi esiin paitsi tärkeää tietoa menetelmistä, myös isoja muutosjohtamisen haasteita ja mahdollisuuksia.

*"Tiedämme nyt menetelmien käyttöönoton onnistumiseen vaikuttavista asioista huomasti enemmän, ja arvelen itse olevani tämän jälkeen paljon parempi johtaja", perhekeskuksen ylläpitäjä **Päivi Saari**, Oma Häme.*

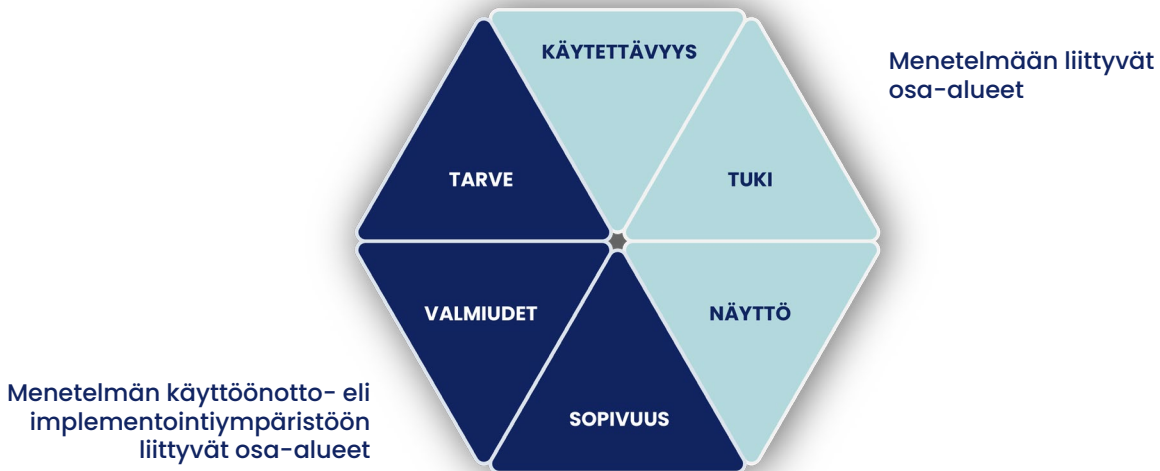
Hyvinvointialueiden menetelmävalikoimat kaipaavat selkeyttämistä

Hyvinvointialueilla on tällä hetkellä käytössä kymmeniä erilaisia lasten, nuorten ja perheiden psykososiaalisia menetelmiä. Samaan yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden tulisi yhdessä sopia palveluvalikoimiinsa kuuluvista menetelmistä (VNA 582/2018). Tämä edellyttää nykyisten menetelmien vaikuttavuuden, käytettävyyden ja juurtumismahdollisuuksien systemaattista ja läpinäkyvää arviointia. Systemaattisen arvioinnin avulla voidaan tunnistaa menetelmien juurtumista estäviä ja edistäviä tekijöitä (Fixen&Blase, 2020) ja siten valita käyttöön menetelmiä, joilla on edellytyksiä tulla osaksi pysyviä keinoja auttaa lapsia ja nuoria.

Uusi Kuusio-työkalu pilotoitiin Oma Hämeessä

Itla on kehittänyt psykososiaalisten menetelmien arvioinnin tueksi Kuusio-työkalun, joka pilotoitiin Kanta-Hämeen hyvinvointialue Oma Hämeessä alkuvuonna 2024. Kuusion pohjana on Hexagon-arviointityökalu (Mertz & Louison, 2020), joka on tarkoitettu uusien ja jo käytössä olevien menetelmien arviointiin. Kuusion kehittäminen jatkuu edelleen, ja sen muokkausprosessi ja sisältö tullaan kuvaamaan työn valmistuttua.

Kuusiossa menetelmiä arvioidaan kuuden eri osa-alueen kautta, joista kolme liittyy menetelmään ja kolme sen käyttöympäristöön (kuva 1). Pilotin tavoitteena oli arvioida Kuusio-työkalun toimivuutta ja tuottaa hyvinvointialueelle tietoa menetelmistä ja niiden juurtumisen edellytyksistä.

KUVA 1. Kuusio-työkalun arviointiosa-alueet

Asiantuntijoista ja johtajista koostuva ryhmä arvioi menetelmät Kuusion avulla

Oma Häme valitsi arvioitavaksi seitsemän menetelmää (kuva 2), joihin se päätyi strategisten tavoitteidensa ja nykyisen osaamis pohjan perusteella.

Menetelmiä arvioi neljän henkilön muodostama ydinryhmä, johon kuuluivat perhekeskuksen ylläjäkäri, menetelmiä alueella koordinoiva asiantuntija, kehittäjätyöntekijä ja tietohallinnon edustaja. Lisäksi arviointiin osallistui 2-3 alueen valitsemaa menetelmäosaajaa, ohjaajaa tai -kouluttajaa. Itlan asiantuntijat vastasivat menetelmien vaikuttavuuden arvioinneista ja fasilitoivat arviointikeskusteluja.

Jokaisen menetelmän arviointi edellytti hyvinvointialueelta muutaman tunnin valmistelua. Menetelmiä Oma Hämeessä koordinoiva asiantuntija selvitti

mukaan valittujen menetelmien osaajat ja kutsui heidät arviointitapaamisiin. Saadun palautteen perusteella menetelmäosaajat osallistuivat mielellään arviointiin.

Menetelmien vaikuttavuus arvioitiin lyhyinä systemaattisina katsauksina

Vaikuttavuus on Oma Hämeen strateginen painopiste ja yksi Kuusio-arvioinnin osa-alue (kuva 1: näyttö). Itla toteutti menetelmien vaikuttavuuden arvioinnin lyhyinä systemaattisina katsauksina (Garrity ym., 2024). Vaikuttavuustutkimukset kerättiin systemaattisella kirjallisuushaulla, ja tutkimusten laatua arvioitiin Joanna Briggs -instituutin arviointikriteeristöllä (Hotus, 2018; Hotus, 2019). Vaikuttavuuden arviointiasteikkona käytettiin yhteispohjoismaisen First 1000 days -hankkeen vaikuttavuuden arviointiasteikkoa (Breivik ym., 2020). Menetelmäkohtaiset arviointiraportit ovat Oma Hämeen käytettävissä.

PILOTIN TAVOITE: Arvioida lasten ja nuorten psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuutta, käytettävyyttä ja sopivuutta hyvinvointialueelle Itlan kehittämällä Kuusio-työkalulla sekä testata työkalun toimivuutta.

Maaliskuu–kesäkuu 2024

KUVA 2.
Menetelmien
arviointiprosessi
pilotissa

Menetelmät arvioi ydinryhmä, johon kuului perhekeskuksen ylläjäkäri, menetelmiä alueella koordinoiva asiantuntija, kehittäjätyöntekijä ja tietohallinnon edustaja. Lisäksi mukana oli vaihtuvasti 2-3 menetelmäosaajaa. Itlan kaksi työntekijää fasilitoi arviointia.

Kuusio systematisoi menetelmien arvioinnin ja toi esiin kehittämiskohteita koko hyvinvointialueella

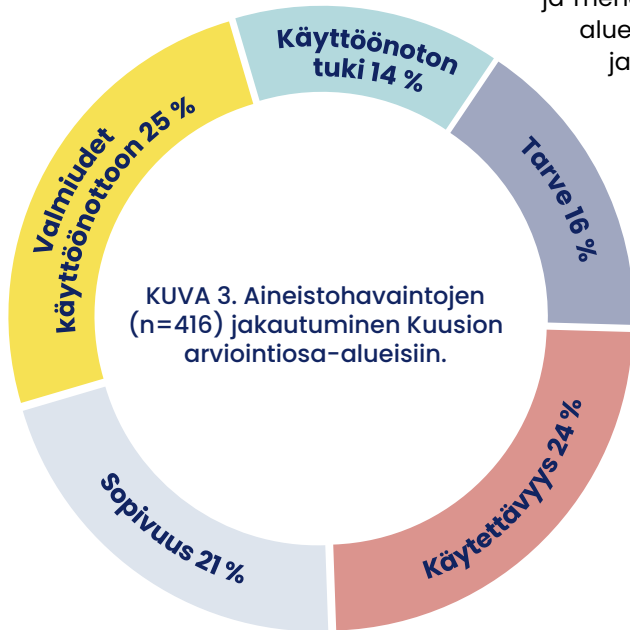
Menetelmien systemaattinen arviointi Kuusiolla tuotti monipuolisen kuvan Oma Hämeessä käytössä olevista menetelmistä. Se teki näkyväksi interventioiden valintaan, käyttöönottoon ja juurruttamiseen liittyvät haasteet sekä niiden käyttöä tukevat tekijät (kuva 4).

Arvioinnissa tuli esille Oma Hämeen vahva tahto kehittää menetelmien seuranta ja johtamista, ja tukea siten ammattilaisia menetelmien käytössä. Hyvinvointialueet ovat vielä nuoria, joten aikaa uuden organisaation yhteisten käytäntöjen kehittämiseen on ollut vasta alle kaksi vuotta. Kuusio-arvioinnin jälkeen Oma Hämeessä tiedetään menetelmien käyttöönoton onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä paljon aikaisempaa enemmän: esimerkiksi miten moninaisia asioita menetelmien käytettävyyteen liittyy, ja miten tärkeää on kerätä tietoa menetelmästä työssään käyttäviltä ammattilaisilta.

Sisällönanalyysi teki näkyväksi käyttöönottoa tukevia ja estäviä tekijöitä

Kuusio-raporteista tehtiin teemoitettu sisällönanalyysi, jonka tuloksena löydettiin 416 Kuusion arviointi-osa-alueita (tarve, käytettävyys, sopivuus, käyttöönottovalmiudet ja käyttöönoton tuki) koskevaa aineistohavaintoa. Puolet arvioinnin sisältöä koskevista havainnoista koski käyttöönoton valmiuksia ja menetelmän käytettävyyttä (kuva 3). Jokainen arvioinnin osa-alue tuotti keskustelua arviointiryhmissä, ja aineistohavainnot jakaantuvat melko tasaisesti niiden välillä.

Teemoitetun sisällönanalyysin havainnot luokiteltiin menetelmien käyttöön/käyttöönottoon liittyviin kehittämistarpeisiin, joita oli 2/3 ja niitä tukeviin tekijöihin, joita oli kolmasosa kaikista havainnoista (kuva 4).

KUVA 3. Aineistohavaintojen (n=416) jakautuminen Kuusion arviointiosa-alueisiin.

KUVA 4. Kuusio-arvioinnin perusteella havaitut lasten ja nuorten psykososiaalisten menetelmien käyttöön ja käyttöönottoon liittyvät kehittämistarpeet sekä käyttöönottoa tukevat tekijät Oma Hämeessä.

○ ○
○ ○
○ ○
○ ○
○ ○
31 %

KÄYTTÖÄ/KÄYTTÖÖNOTTOA TUKEVAT TEKIJÄT (31 % aineistohavainnoista)

1. Menetelmän ammattilaisten työhön tuoma rakenne.
2. Menetelmän käyttöön sopivat tilat ja välineet.
3. Motivaatio menetelmän käyttämiseen ja tulosten näkeminen omassa työssä.
4. Oikean kohderyhmän ohjautuminen menetelmään ja ammattilaisten hyvä kohderyhmätuntemus.
5. Menetelmän hyväksyttävyyttä kohderyhmälle ja ammattilaiselle.
6. Johdon & menetelmän ylläpitäjän tarjoama tuki.
7. Menetelmään liittyvät vakiintuneet käytännöt ja käytön tuki (esim. kollegat, esihenkilöt, kotipesä).

● ○
● ○
● ○
● ○
● ○
69 %

KEHITTÄMISTARPEET (69 % aineistohavainnoista)

1. Menetelmien kohdentaminen oikealle kohderyhmälle ja yhdenvertainen saavutettavuus ja saatavuus.
2. Palvelupolkujen tarkempi määrittely.
3. Seurantavälineiden kehittäminen johdon tueksi (mm. seurantaindikaattorit ja kustannukset)
4. Vaikuttavuus- ym. tiedon hyödyntäminen menetelmien ylläpidossa ja johtamisessa (mm. käytön laajentaminen uudelle kohderyhmälle, vastemittarit).
5. Menetelmien ylläpitäjien esihenkilöille tarjoaman tuen kehittäminen.
6. Implementoinnin rakenteiden ja resurssien vahvistaminen.
7. Menetelmiä koskevan päätöksenteon ja tiedonkulun kehittäminen organisaatiossa.

LOPUKSI

YHTEINEN PILOTTIMME Oma Hämeen kanssa osoitti, että hyvinvointialueella käytössä olevien menetelmien arviointi oli Kuusion avulla systemaattista, monipuolista ja läpinäkyvää. Työntekijöiden kokemukset menetelmien käytöstä ja niiden sopivuudesta lapsille, nuorille ja perheille tulivat hyvin esiin. Arvioinnin ydinryhmän jäsenet oppivat paljon menetelmien arvioinnin laaja-alaisuuden ja

”Kuusio vahvisti omaa ammatillista osaamistani menetelmien suhteen ja ymmärrystä implementoinnin tärkeydestä.”

Saija Suuronen
projektiasiantuntija, Oma Häme

työntekijöiden näkemysten tärkeydestä: ammattilaisten välinen vuoropuhelu tuotti päätöksentekijöille tietoa, jota ei olisi muutoin saatu.

Oma Hämeelle arviointipilotti toi esiin paitsi tärkeää tietoa menetelmästä, myös isoja muutosjohtamisen haasteita. Osa menetelmästä on hyvinvointialueella otettu käyttöön hanketyönä, irrallaan operatiivisesta johtamisesta ja tiukassa aikataulussa. Erilaisten menetelmien kouluttamiseen on käytetty merkittävä

määrä resursseja sekä paikallisesti että kansallisesti. Oma Hämeessä todettiin, että jatkossa alueella tarvitaan yhteinen suunnitelma menetelmien valintaan, käyttöönottoon ja seurantaan.

Kaiken kaikkiaan menetelmien monipuolinen ja strukturoitu arviointi Kuusio-työkalulla osoittautui hyödylliseksi: se auttaa hyvinvointialuetta valitsemaan palveluvalikoimaan menetelmiä, jotka ovat paitsi vaikuttavia, myös käytettäviä ja omaan organisaatioon sopivia. Näin voidaan välttää hukka-investoinnit ja varmistaa resurssien kohdentuminen menetelmiin, jotka tukevat lasten ja nuorten mielenterveyttä parhaiten ja tuottavat heille suurinta hyötyä.

Kehitimme Kuusiota pilotin tulosten pohjalta Itlassa edelleen, ja menetelmien arviointi jatkuu Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella alkuvuodesta 2025 alkaen.

Työkalun jatkokehittämisessä arvioimme muun muassa miten Kuusio-arvioinnin täydentäminen käytettävyyssmittarilla laajentaa tietoa menetelmän käytettävyydestä, kun mukaan saadaan useamman ammattilaisen näkemys (Lyon ym., 2020; Lyon ym., 2021).

Mitä opimme?

Menetelmää käyttäneiden **työntekijöiden kokemukset** olivat oleellisen tärkeitä menetelmiä arvioitaessa.

Kuusio **systematisoi ja syvensi** menetelmien arviointia.

Kuusio toi esiin menetelmien valintaan, käyttöönottoon ja juurruttamiseen liittyviä **kehittämiskohteita** hyvinvointialueella.

Menetelmän käytettävyyttä, sopivuutta kohderyhmälle sekä työntekijöiden ja organisaation valmiuksia ottaa uusi menetelmä käyttöön tai jatkaa vanhan menetelmän käyttöä **kannattaa arvioida**, sillä se parantaa menetelmän edellytyksiä juurtua käyttöön.

Menetelmäosaajien ja johdon **vuoropuhelu on tarpeellista ja antoisaa**.

Mitä kannattaa huomioida jatkossa?

Ennen Kuusio-arviointia hyvinvointialueen on tärkeää selvittää missä yksiköissä arvioitavia menetelmiä käytetään ja kuinka paljon niiden osaajia on.

Ennen arviointitapaamisia on tärkeä korostaa kaikille osallistujille, että menetelmiä pyritään arvioimaan mahdollisimman puolueettomasti ja että jokainen arvioi menetelmiä oman työroolinsa lähtökohdista.

Arvioinnin aluksi kannattaa varmistaa mikä on menetelmän tavoite ja mille kohderyhmälle se on tarkoitettu. Tässä voi hyödyntää menetelmäkuvausta.

Lähteet

- Breivik, K., Eng, H., Kaiser, S., Karjalainen, P., Kurki, M., Kyrrestad, H. ... & Rye, M. (2021). The First 1000 Days in the Nordic Countries: Psychosocial Interventions and Psychological Tests: A Review of the Evidence. <https://doi.org/10.6027/nord2021-037>
- Fixen, D. L. & Blase, K. A. (2020). Active Implementation Frameworks. In P. Nilsen & S. A. Birken, Handbook on Implementation Science (pp. 62–87). Edward Elgar Publishing
- Garritty, C., Hamel, C., Trivella, M., Gartlehner, G., Nussbaumer-Streit, B., Devane, D. ... & King, V. J. (2024). Updated recommendations for the Cochrane rapid review methods guidance for rapid reviews of effectiveness. BMJ, 384. <https://doi.org/10.1136/bmj-2023-076335>
- Hotus. (29.11.2018). JBI: Arviointikriteerit kvasikokeelliselle tutkimukselle. <https://hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/jbi-kvasikokeellinen-tutkimus-ja-selosteosa-1.pdf>
- Hotus. (11.2.2019). JBI: Kriittisen arvioinnin tarkistuslista satunnaistetulle kontrolloidulle tutkimukselle (RCT). <https://hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/jbi-kriteerit-ja-selosteosa-satunnaistettu-kontrolloitu-tutkimus.pdf>
- Lyon, A. R., Koerner, K. & Chung, J. (2020). Usability Evaluation for Evidence-Based Psychosocial Interventions (USE-EBPI): A methodology for assessing complex intervention implementation. Implementation Research and Practice, 1, 263348952093292. <https://doi.org/10.1177/2633489520932924>
- Lyon, A. R., Pullmann, M. D., Jacobson, J., Osterhage, K., Al Achkar, M., Renn, B. N., Munson, S. A. & Areán, P. A. (2021). Assessing the usability of complex psychosocial interventions: The Intervention Usability Scale. Implementation Research and Practice, 2, 263348952098782. <https://doi.org/10.1177/2633489520987828>
- Metz, A. & Louison, L. (2019) The Hexagon Tool: Exploring Context. Chapel Hill, NC: National Implementation Research Network, Frank Porter Graham Child Development Institute, University of North Carolina at Chapel Hill. Based on Kiser, Zabel, Zachik, & Smith (2007) and Blase, Kiser & Van Dyke (2013).
- Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä. 582/2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170582>

Itlan Kansallinen implementointiosaaminen lasten ja nuorten kasvun tueksi (KI) -hanke tuottaa uusia välineitä lasten ja nuorten psykososiaalisten menetelmien arviointiin ja valintaan sekä tukee ammattilaisten ja päättäjien suunnitelmallista menetelmien käyttöönoton osaamista. Hanke on sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama.

POINTTI

Selkeästi
tutkimuksesta
1/2025

itla Itsenäisyyden
juhlavuoden
lastensäätiö